

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o „Klimatskoj pravdi”**(samoinicijativno mišljenje)**

(2018/C 081/04)

Izvjestitelj: **Cillian LOHAN**

Odluka Plenarne skupštine:	23.2.2017.
Pravni temelj:	pravilo 29. stavak 2. Poslovnika (samoinicijativno mišljenje)
Nadležna stručna skupina:	Stručna skupina za poljoprivredu, ruralni razvoj i zaštitu okoliša
Datum usvajanja u Stručnoj skupini:	3.10.2017.
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	19.10.2017.
Plenarno zasjedanje br.:	529
Rezultat glasovanja (za/protiv/suzdržani):	194/12/8

1. Zaključci i preporuke

1.1. U okviru pojma „klimatska pravda” globalne klimatske promjene obrađuju se kao političko i etičko pitanje, a ne kao isključivo pitanje zaštite okoliša. Klimatska pravda obično se razmatra u globalnom kontekstu prostorne i vremenske međupovezanosti te se njome prepoznaje da najranjivije i najsiriromašnije skupine u društvu često trpe najveće posljedice utjecaja klimatskih promjena i to unatoč tome što su upravo te skupine najmanje odgovorne za emisije koje su dovele do klimatske krize. U širem smislu, u ovom se mišljenju klimatskom pravdom prepoznaje potreba da se preispita pravednost često nerazmjernih posljedica koje klimatske promjene imaju na građane i zajednice u razvijenim zemljama i zemljama u razvoju.

1.2. EGSO smatra da svi građani imaju pravo na zdrav i čist okoliš te na to da očekuju da će vlade preuzeti odgovornost za svoje nacionalne obveze i nacionalno utvrđene doprinose u sklopu Pariškog sporazuma u vezi s uzročnicima klimatskih promjena i prijetnjama koje one predstavljaju, uz uvažavanje ne samo očitih gospodarskih aspekata i aspekata povezanih s okolišem, već i socijalnog učinka.

1.3. EGSO predlaže da se otvori rasprava o povelji EU-a o klimatskim pravima kojom bi se obuhvatila prava građana i prirode u EU-u u kontekstu izazova koje predstavlja kriza povezana s globalnim klimatskim promjenama. Priznajući vodeću ulogu EU-a u zagovaranju snažnog i pravednog međunarodnog klimatskog režima, EGSO potiče institucije EU-a i nacionalne vlade da preispitaju primjenu načela klimatske pravde na svim razinama: globalnoj, europskoj, nacionalnoj i lokalnoj. Europski semestar može se upotrijebiti kao alat za ostvarivanje te ambicije. Klimatska je pravda pravda kako za ljude tako i za okoliš o kojem ovisimo jer su oni neraskidivo povezani. U tom kontekstu EGSO podsjeća na dvije novije inicijative: Globalni pakt za okoliš i projekt o Univerzalnoj deklaraciji o pravima čovječanstva.

1.4. Sustavi proizvodnje i potrošnje moraju se promijeniti kako bi se prilagodili klimatskim promjenama i ublažili ih. Do te će tranzicije morati doći na globalnoj razini i u sektorskom kontekstu, a EU u tome može preuzeti vodeću ulogu. Potrebno je utvrditi koji su najranjiviji poslovni sektori i radnici te im pružiti odgovarajuću potporu. U tom je prijelazu potrebno dati posebnu potporu prehrambenim sustavima i njihovim dionicima. Održiva potrošnja hrane mora početi u početnoj fazi pripreme tla i upravljanja prirodnim sustavima da bi se osigurao osnovni temelj za proizvodnju hrane. EU bi trebao osigurati jasno vodstvo u promicanju održivog upravljanja i zaštiti tla.

1.5. Moć potrošača da ostvare taj prijelaz može se iskoristiti samo ako se potrošačima nude održive etičke alternative koje ne vode do znatnog smanjenja pogodnosti ili kvalitete u pogledu usluge, upotrebe ili dostupnosti. Održive alternative za potrošače mogu se razviti kroz nove gospodarske modele, kao što su digitalna ekonomija, ekonomija suradnje i kružno gospodarstvo, te kroz međunarodnu suradnju u kontekstu globalnog i sektorskog prijelaza na te modele.

1.6. Potrebno je koristiti mehanizme potpore, uključujući javna sredstva te gospodarske instrumente i poticaje, kako bi se osigurala infrastruktura i odgovarajuća potpora za potrošače koji žele odabrati životni stil koji podrazumijeva nisku emisiju ugljika, uključujući pomoć pri plaćanju viših troškova etičkih, dugotrajnih ili održivih proizvoda i usluga, dok se istodobno treba osigurati da se ne narušava konkurentnost.

1.7. Potrebno je izraditi pregled izmještanja radnih mjesta u gospodarstvu s niskim emisijama ugljika te prepoznati prilike čim se one pojave. To će omogućiti osmišljavanje i provedbu najučinkovitijih politika kako bi se u pravednom prijelazu osigurala zaštita radnika, a kvaliteta njihova života ostala na istoj razini.

1.8. EGSO ponovno poziva na osnivanje europskog opservatorija energetske siromaštva⁽¹⁾ koji bi okupljao sve dionike radi utvrđivanja europskih pokazatelja energetske siromaštva. Pravda za sve građane znači osiguravanje opskrbe čistom i cjenovno pristupačnom energijom za sve.

1.9. EGSO poziva na ukidanje subvencija za fosilna goriva te na okretanje potpore za prijelaz na obnovljive izvore.

1.10. Učinkovite politike održivosti ovise o osiguravanju toga da se potpore za tranziciju jasno prepoznaju, da im se da prednost te da ih se financira na odgovarajući način. EU istodobno mora započeti vrlo opsežne međunarodne pregovore usmjerene na postizanje globalnog sporazuma kojim je moguće ublažiti pokretače klimatskih promjena i poduprijeti održiviji globalni gospodarski model.

2. Pozadina/razlozi za ovo mišljenje

2.1. Ovo samoinicijativno mišljenje priprema se u kontekstu Plana rada Promatračke skupine za održivi razvoj za 2017. Klimatska pravda tema je koja utječe na sve nas, a svejedno joj se posvećuje premalo pozornosti na razini EU-a. Ovo je prilika da EGSO preuzme vodeću ulogu te iznese početne prijedloge, posebno u vezi s Europom. O mnogim aspektima klimatske pravde, primjerice o pitanju globalne i pojedinačne raspodjele emisijskih jedinica, morat će se detaljnije raspraviti.

2.2. EGSO želi zauzeti institucionalni položaj kako bi predstavljao stav organiziranog civilnog društva EU-a u raspravi o posljedicama klimatskih promjena i o najboljem načinu za rješavanje tih posljedica na korektan i pravedan način.

2.3. U kontekstu međunarodno usvojenih ciljeva održivog razvoja UN-a, Pariškog sporazuma te činjenice da se posljedice klimatskih promjena već osjećaju, hitno je potrebno uz pomoć konkretnih mjera ostvariti klimatsku pravdu.

3. Opće napomene

3.1. U okviru pojma „klimatska pravda” globalne klimatske promjene obrađuju se kao političko i etičko pitanje, a ne kao isključivo pitanje zaštite okoliša. Njime se prepoznaje da najranjivije i najsiromašnije skupine u društvu često trpe najveće posljedice utjecaja klimatskih promjena. Klimatska pravda obično se razmatra u globalnom kontekstu prostorne i vremenske međupovezanosti, odnosno s naglaskom na odgovornosti zemalja koje su se razvile na temelju iskorištavanja prirodnih resursa.

3.2. Ciljevi održivog razvoja sveobuhvatniji su od prethodnih milenijskih razvojnih ciljeva te uvažavaju međusobnu odgovornost, prihvaćanje, kolektivno djelovanje i potrebu za uključivim participativnim procesima. Priznajući vodeću ulogu EU-a u zagovaranju snažnog i pravednog međunarodnog klimatskog režima, EGSO potiče institucije EU-a i nacionalne vlade da poduzmu mjere u korist klimatske pravde na svim razinama: globalnoj, europskoj, nacionalnoj i lokalnoj. Europski semestar može se upotrijebiti kao alat za ostvarivanje te ambicije. Tako se u ovom mišljenju u okviru klimatske pravde uvažava potreba da se preispita pravednost često nerazmjernih posljedica koje klimatske promjene imaju na građane i zajednice u razvijenim zemljama i zemljama u razvoju.

⁽¹⁾ Mišljenje EGSO-a „Za usklađeni europski pristup prevenciji i borbi protiv energetske siromaštva”, SL C 341, 21.11.2013., str. 21.

3.3 Postoji problem otpora politikama u vezi s klimatskim promjenama te se unatoč koristi koju one donose smatra da se njima kažnjavaju prosječni građani, određeni sektori (npr. poljoprivredno-prehrambeni sektor ili promet) ili zajednice i pojedinci koji ovise o fosilnim gorivima.

3.4. Razne političke inicijative usmjerene su na sektore i područja koja su pod velikim utjecajem klimatskih izazova, kao što su zdravstvo, promet, poljoprivreda i energetika. Klimatska pravda može pružiti sveobuhvatni integrirani pristup za osiguravanje korektnog i pravednog prijelaza na gospodarstvo s niskim emisijama ugljika.

3.5. Važno je napomenuti da se klimatska pravda ne odnosi samo na one koji su izravno pogođeni posljedicama klimatskih promjena već i na one pogođene uzročnicima klimatskih promjena kroz ovisnost o robi, uslugama i životnim stilovima koji su povezani s visokim emisijama i neučinkovitim iskorištavanjem resursa.

4. Posebne napomene

4.1. Socijalna pravda

4.1.1. EGSO smatra da svi građani imaju pravo na zdrav i čist okoliš te na to da očekuju da će vlade preuzeti odgovornost za svoje nacionalne obveze i nacionalno utvrđene doprinose u sklopu Pariškog sporazuma u vezi s uzročnicima klimatskih promjena i prijetnjama koje one predstavljaju, uz uvažavanje ne samo očitih gospodarskih aspekata i aspekata povezanih s okolišem, već i socijalnog učinka.

4.1.2. Europski stup socijalnih prava treba pružiti smjernice za ulaganje dodatnih napora u proces konvergencije država članica prema boljim uvjetima rada i života. Temelji se na 20 načela, od kojih će mnoga biti podložna ili izravno učinku klimatskih promjena ili neizravno potrebi za prijelazom na nove gospodarske modele.

4.1.3. U kontekstu ljudskih i socijalnih prava, EGSO predlaže pokretanje rasprave o izradi povelje o klimatskim pravima. Njome bi se obuhvatila prava građana i okoliša u kontekstu izazova koje predstavlja kriza povezana s klimatskim promjenama. U tom kontekstu EGSO podsjeća na projekt o Univerzalnoj deklaraciji o pravima čovječanstva koju je sastavila Corinne Lepage imajući u vidu konferenciju COP21 2015.

4.1.4. Danas su kroz zakonodavne postupke u mnogim zemljama diljem svijeta prepoznata prava prirode. Primjerice, u Nizozemskoj 2015. nevladina organizacija Zaklada Urgenda dobila je parnicu protiv države u vezi s klimatskim promjenama. Vrhovni sud Nizozemske dosljedno je primijenio načelo da se vlada može smatrati pravno odgovornom ako ne poduzima dostatne mjere za sprečavanje predvidive štete proizašle iz klimatskih promjena. Slični predmeti pripremaju se u Belgiji i Norveškoj. Povrh toga, inicijative poput Globalnog pakta za okoliš pokrenutog 24. lipnja 2017. bave se potrebom za pravednim globalnim upravljanjem pitanjima okoliša, i to tako da se „treća generacija prava” zamjenjuje općim, horizontalnim i univerzalnim referentnim instrumentom.

4.1.5. Potrebno je osigurati da najranjivije skupine društva ne snose nepravedan teret i da se trošak prijelaza na klimatski prihvatljive gospodarske modele pravedno rasporedi na cijelo društvo. Na primjer, načelo „onečišćivač plaća” trebalo bi primijeniti na razini onih koji uzrokuju onečišćenje i od njega ostvaruju dobit, a ne na krajnjeg korisnika kada ne postoji valjana alternativa. EGSO je već razmotrio pažljivu i odgovarajuću primjenu ovog važnog načela ⁽²⁾.

4.1.6. Zbog raseljenih osoba doći će do povećanja svih vrsta migracija (uključujući klimatske izbjeglice) ⁽³⁾. Već smo svjedočili koliko smo mi u EU-u slabo pripremljeni za nošenje s tim, kao i s problemom neproporcionalnog opterećenja država članica. EGSO je već naglasio kako neuravnoteženi gospodarski procesi mogu doprinijeti destabilizaciji u ovom kontekstu ⁽⁴⁾.

⁽²⁾ Mišljenje „Utjecaj zaključaka konferencije COP21 na europsku prometnu politiku” SL C 303; 19.8.2016., str. 10.

⁽³⁾ Mišljenje „Integracija izbjeglica u EU-u”, SL C 264, 20.7.2016., str. 19.

⁽⁴⁾ „Prijedlog novog Europskog konsenzusa o razvoju – Naš svijet, naše dostojanstvo, naša budućnost”, SL C 246, 28.7.2017., str. 71.

4.1.7. Na razini EU-a nema posebnog instrumenta koji se primjenjuje na „osobe raseljene zbog stanja okoliša” kako je utvrđeno u nedavnoj Studiji o klimatskim izbjeglicama Europskog parlamenta. Direktiva o privremenoj zaštiti politički je previše složen instrument za rješavanje masovnog raseljavanja, a EGSO podupire stajalište da Lisabonski ugovor pruža dovoljno široko područje primjene za revidiranje useljeničke politike radi utvrđivanja statusa „osobe raseljene zbog stanja okoliša”.

4.2. Poljoprivredno-prehrambeni sektor

4.2.1. Sustavi proizvodnje hrane i ishrana promijenit će se kako bi se prilagodili klimatskim promjenama i ublažili ih. Svi građani ovise o poljoprivredno-prehrambenom sektoru (npr. poljoprivrednici, obitelji, sudionici u opskrbnom lancu, potrošači), pa bi u okviru prijelaza na društvo s niskim emisijama ugljika trebalo osigurati da će se onima na koje će to utjecati pomoći i da će im se pružiti podrška tijekom tih promjena. Osim toga, do te će tranzicije morati doći na globalnoj razini i u sektorskom kontekstu, a EU u tome može preuzeti vodeću ulogu.

4.2.2. Klimatske promjene donose ogromne izazove za europsku poljoprivredu i to kao uzročnika i kao sektor koji je najviše izložen njihovim posljedicama.

4.2.3. Potrebno je redefinirati taj sektor zbog njegovog doprinosa sustavima prirodne apsorpcije, kao što su usluge ekosustava koje mogu ublažiti dio učinka klimatskih promjena. To je potrebno prepoznati i usmjeriti javna sredstva, kroz zajedničku poljoprivrednu politiku (ZPP), prema podupiranju tih usluga koje pruža poljoprivredni sektor, kao posljedica njihove svrhe proizvodnje hrane. Ta se opća ideja zastupa u nedavno usvojenom mišljenju ⁽⁵⁾.

4.2.4. Održiva potrošnja hrane mora početi u početnoj fazi pripreme tla i upravljanja prirodnim sustavima da bi se osigurao osnovni temelj za proizvodnju hrane. EGSO ističe da je potrebno otvoriti raspravu o potrebi za okvirnom direktivom o zaštiti tla i pružiti jasne smjernice u vezi s važnošću promicanja održivog upravljanja tлом i njegove zaštite ⁽⁶⁾. Zaštita tla i njegova uloga u uslugama ekosustava u središtu su trenutnog estonskog predsjedanja Vijećem Europske unije ⁽⁷⁾.

4.2.5. EGSO promiče pojam održive proizvodnje i potrošnje. Ostvarivanje konsenzusa o potrebi za promjenom stava u pogledu potrošnje mesa ovisit će o prepoznavanju prilika i potpora koje su potrebne kako bi se osigurao pravedan prijelaz za one koji ovise o tom sektoru poljoprivredno-prehrambene industrije.

4.2.6. Taj je sektor pod utjecajem uzročnika klimatskih promjena, posebno u pogledu ovisnosti o fosilnim gorivima u raznim postupcima, od proizvodnje hrane, preko prerade do prijevoza i pakiranja. Potrebno je formulirati politike kojima se uzima u obzir pat-pozicija do koje je došlo u postojećem poljoprivredno-prehrambenom modelu te se utvrđuje ostvariv put do održive, ekološki prihvatljive budućnosti za poljoprivrednike.

4.2.7. Politike o zaštiti okoliša ne moraju biti u sukobu s neposrednim potrebama poljoprivrednog sektora ako se shvate kao primjena potpornih mehanizama za olakšavanje prijelaza na niskougljično društvo.

4.3. Potrošači

4.3.1. Moć potrošača da ostvare taj prijelaz može se iskoristiti samo ako se potrošačima nudi održiva etička alternativa koja ne vodi do znatnog smanjenja pogodnosti ili kvalitete u pogledu usluge, upotrebe ili dostupnosti. Održive alternative za potrošače mogu se razviti kroz nove gospodarske modele, kao što su digitalna ekonomija, ekonomija suradnje i kružno gospodarstvo, i kroz međunarodnu suradnju u kontekstu globalnog i sektorskog prijelaza na te modele.

4.3.2. Načelo „onečišćivač plaća” suviše se često pogrešno primjenjuje te se uvode nameti za potrošače kada im nije dostupna valjana alternativa. Potrošači moraju imati mogućnost izbora prije nego što utvrđivanje cijena postane učinkovit instrument za usmjeravanje njihova ponašanja u željenom smjeru.

⁽⁵⁾ Mišljenje „Moguća izmjena zajedničke poljoprivredne politike”, SL C 288, 31.8.2017., str. 10.

⁽⁶⁾ Mišljenje o kružnom gospodarstvu – gnojidbeni proizvodi SL C 389, 21.10.2016., str. 80.

⁽⁷⁾ Mišljenje „Korištenje zemljišta za održivu proizvodnju hrane i usluge ekosustava” (vidjeti stranicu 72. ovog Službenog lista).

4.3.3. Porez na plastične vrećice dobar je primjer u kojem je potrošačima nametnut niski porez, ali im je istodobno dostupna mogućnost izbora, odnosno korištenja vlastite vrećice ili kutije koju im osigurava trgovac. Pri ovakvoj primjeni može doći do velikih promjena u ponašanju.

4.3.4. S druge strane, oporezivanje fosilnih goriva (npr. benzina) na razini potrošača može dovesti do nezadovoljstva i preusmjeravanja raspoloživog dohotka na gorivo. To također može potaknuti razvoj usporednog ilegalnog tržišta, dok dobit koju ostvaruje proizvođač onečišćujućih tvari ostaje nepromijenjena. Stanje pogoršava činjenica da u većini slučajeva ti porezi nisu namjenski. Građani osjećaju da su politike u vezi s klimatskim promjenama povezane s nepravednim kažnjavanjem onih koji nemaju drugi izbor osim da djeluju u okviru gospodarstva koje se temelji na fosilnim gorivima.

4.3.5. Potrebno je koristiti mehanizme potpore, uključujući javna sredstva te gospodarske instrumente i poticaje, kako bi se osigurala infrastruktura i odgovarajuća potpora za potrošače koji žele odabrati životni stil koji podrazumijeva nisku emisiju ugljika, uključujući pomoć pri plaćanju viših troškova etičkih, dugotrajnih ili održivih proizvoda i usluga. To može poprimiti oblik javno-privatnih partnerstava. Automobilska je industrija dobar uspješan primjer slučaja u kojem proizvođač podupire financijske mjere da bi se poboljšao pristup potrošača novim automobilima. Slične vrste sustava potpora mogle bi se ponuditi i za druge sektore, na primjer, bijelu tehniku ili moderniziranje stambenog ili poslovnog prostora.

4.3.6. Postoji proturječje u području klimatskih mjera u pogledu trošenja javnih sredstava za podupiranje i ulaganje u sustave i infrastrukture koji povećavaju ovisnost krajnjeg potrošača o uzročnicima klimatskih promjena, dok se s druge strane istodobno radi na ograničavanju učinka klimatskih promjena i upravljanju njime. Potrošači su prvi na udaru. Izbor između plaćanja veće cijene za onečišćavajuću opciju ili odricanja od nečega nije „pravedan” izbor koji se može ponuditi građanima.

4.3.7. Prevladava percepcija da su održiv stil života i odabir održive potrošnje kompatibilni samo s visokim raspoloživim dohotkom. Etički, klimatski prihvatljivi, održivi odabiri nisu svima dostupni u jednakoj mjeri. Određivanje cijena kojim se obuhvaćaju klimatski troškovi robe i usluga (primjerice resursni intenzitet) trebalo bi poduprijeti okvirom politika kojim se osporava ta percepcija i svim potrošačima povećava dostupnost.

4.3.8. Zakonodavstvo EU-a u području zaštite potrošača prethodi UN-ovom priznavanju održive potrošnje kao osnovnog prava potrošača iz 1999. i stoga se to pravo u njemu ne spominje⁽⁸⁾. EGSO ponavlja svoj poziv na politiku za održivu potrošnju. To je posebno važno u kontekstu ciljeva održivog razvoja i inicijative za kružno gospodarstvo.

4.3.9. Ako se potrošaču ne nudi alternativa, već je prisiljen na siromaštvo ili donošenje loših, odnosno nezdravih ili neodrživih odluka, on će razviti odbojnost prema politikama zaštite okoliša koje doživljava kao kažnjavanje krajnjeg korisnika. U međuvremenu oni koji ostvaruju dobit od tog sustava ne plaćaju, već zarađuju još više novca i tako se pod okriljem politike zaštite okoliša još više povećava nejednakost, što je proturječno načelima održivosti.

4.4. *Tranzicija na tržištu rada*

4.4.1. Od ključne je važnosti zaštititi radnike tijekom tranzicije, kako niskokvalificirane radnike ili radnike koji posjeduju neprenosive vještine tako i visokokvalificirane radnike. Potrebno je utvrditi koji su sektori i radnici najranjiviji te im pružiti odgovarajuću podršku. Automatizacija poslova u okviru gospodarstva s niskim emisijama ugljika može dovesti do nestanka određenih radnih mjesta⁽⁹⁾.

4.4.2. Prekvalifikacija i obrazovanje neki su od načina za osiguravanje te zaštite. Radnici čija radna mjesta nestaju uslijed klimatskih promjena ili kao rezultat potrebe okončanja ovisnosti o uzročnicima klimatskih promjena ne bi trebali biti ti koji će platiti cijenu te promjene.

⁽⁸⁾ Mišljenje „Zajednička ili participativna potrošnja: model održivog razvoja za 21. stoljeće” SL C 177, 11.6.2014., str. 1.

⁽⁹⁾ Mišljenje „Prijelaz u održiviju europsku budućnost – strategija za 2050.” (vidjeti stranicu 44. ovog Službenog lista).

4.4.3. Rano prepoznavanje vještina potrebnih za potpuno sudjelovanje u tim novim gospodarskim modelima dio je rješenja, ali ih je jednako tako potrebno i planirati u kontekstu postojećih radnih mjesta i ovisnosti o postojećem neodrživom modelu.

4.4.4. Važno je zaštititi i očuvati zajednice, ako je to moguće, te omogućiti tranziciju s najmanjim mogućim posljedicama po dobrobit, u društvenom i gospodarskom pogledu, onih koji su njome pogođeni.

4.4.5. Nove mogućnosti mogu se jasno utvrditi u predloženim novim gospodarskim modelima, uključujući funkcionalnu ekonomiju, ekonomiju suradnje i kružno gospodarstvo. U tom pogledu, EU bi trebao započeti neophodne međunarodne pregovore usmjerene na ostvarenje svjetskog gospodarskog modela.

4.5. Zdravstvo

4.5.1. Klimatske promjene i uzročnici klimatskih promjena uzrokuju troškove povezane sa zdravljem. To se može mjeriti smrtnim slučajevima i bolestima povezanim s primjerice onečišćenjem zraka te predstavlja trošak za društvo, kao i za sustave javne zdravstvene skrbi. U okviru sustava javne zdravstvene skrbi mora se uzeti u obzir uloga koju klimatske promjene i uzročnici klimatskih promjena imaju u tom sektoru.

4.5.2. Postoji poveznica između zdravlja i dobrobiti te pristupa prirodi (Institut za europsku okolišnu politiku, IEOP). Mnoge države članice suočavaju se sa zdravstvenim i društvenim izazovima kao što su pretilost, problemi mentalnog zdravlja, društvena isključenost, buka i onečišćenje zraka koji nerazmjerno utječu na osobe u nepovoljnom društvenom i gospodarskom položaju i ranjive skupine.

4.5.3. Ulaganjem u prirodu rješava se problem klimatskih promjena ne samo kroz smanjenje ulaganja u onečišćivače, već i ulaganjem u skladištenje ugljika u prirodnim ekosustavima. Posljedične su koristi za zdravlje dvostruke: sprečavanje porasta zdravstvenih problema i poticanje aktivnog životnog stila koji vodi do poboljšanja zdravlja građana i zajednica. Prepoznavanje ovog aspekta pomaže osigurati uravnotežene političke odluke koje su donesene na temelju novih informacija i činjenica.

4.6. Energija

4.6.1. Proizvodnja obnovljive energije u EU-u izražena kao udio potrošnje električne energije više se nego udvostručila između 2004. i 2015. (s 14 % na 29 %). Međutim, potražnja za energijom i dalje je golema kad je riječ o grijanju, zgradama, industriji i prometu. Bilježi se napredak, ali kreće se s vrlo niske osnove, primjerice, udio obnovljive energije u potrošnji goriva u prometu u istom se razdoblju povećao s 1 % na 6 %.

4.6.2. Energetsko siromaštvo problem je diljem Europe i premda se njegovo značenje i kontekst može razlikovati od zemlje do zemlje, ono je još jedan primjer potrebe da se osigura da su politike u vezi s klimatskim promjenama usmjerene na zaštitu najranjivijih skupina.

4.6.3. EGSO ponovno poziva na osnivanje europskog opservatorija energetskog siromaštva⁽¹⁰⁾ koji bi okupljao sve dionike radi utvrđivanja europskih pokazatelja energetskog siromaštva. Pravda za sve građane znači osiguravanje opskrbe čistom i cjenovno pristupačnom energijom za sve.

4.6.4. Politike kojima se podupire rješavanje problema energetskog siromaštva u EU-u također mogu biti rješenje za uspostavu infrastrukture za čistu energiju i opskrbu njome, preusmjeravanjem subvencija i koordinacijom političke volje.

4.6.5. Politike kojima se izravno ili neizravno podržavaju subvencije za fosilna goriva dovode do izokretanja načela „onečišćivač plaća” jer se u tim slučajevima plaća onečišćivaču. Mnoge od tih subvencija nevidljive su krajnjem korisniku, ali se u konačnici financiraju javnim sredstvima. U nedavno objavljenom mišljenju⁽¹¹⁾ već je utvrđena potreba za ukidanjem subvencija štetnih za okoliš (EHS) u EU-u, a u mišljenju o pregledu politika održivog razvoja EU-a⁽¹²⁾ naglašena je potreba za provedbom postojećih obveza o uklanjanju subvencija štetnih za okoliš i snažnim promicanjem reforme poreza za zaštitu okoliša.

⁽¹⁰⁾ Vidjeti bilješku 1.

⁽¹¹⁾ Mišljenje „Tržišni instrumenti za gospodarstvo učinkovitih resursa i s niskom razinom emisije CO₂ u EU-u”, SL C 226, 16.7.2014., str. 1.

⁽¹²⁾ Mišljenje „Održiv razvoj: pregled unutarnjih i vanjskih politika EU-a” SL C 487, 28.12.2016., str. 41.

4.6.6. Potpora treba biti svima dostupna, subvencije se trebaju usmjeriti na obnovljive izvore energije, a, s druge strane, subvencije za uzročnike klimatskih promjena trebaju se hitno postupno ukinuti, dok bi se iznimke trebale primjenjivati na pravedniji način, izričito ne na one koji imaju najveću platežnu moć i one koji ostvaruju dobit od onečišćujućih tvari. Globalne subvencije za fosilna goriva trenutačno su na razini od 10 milijuna USD po minuti, prema podacima MMF-a. Ukidanje tih subvencija povećalo bi prihode vlada za 3,6 % svjetskog BDP-a, smanjilo emisije za više od 20 %, smanjilo preranu smrtnost od onečišćenja zraka za više od pola i povećalo globalno gospodarsko blagostanje za 1,8 trilijuna USD (2,2 % svjetskog BDP-a). Ovim podatkom naglašena je nepravedna priroda postojećeg sustava.

4.6.7. Učinkovite politike održivosti ovise o osiguravanju toga da se potpore za tranziciju jasno prepoznaju, da im se da prednost te da ih se financira na odgovarajući način.

Bruxelles, 19. listopada 2017.

Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Georges DASSIS
